

הלכות שבת סימן שמת

שמת דין ארבע אמות ברשות הרבים, וכו' ה' סעיפים:

א פשוט בערוכו **א** (א) **כל אדם יש לו** (ב) **ארבע אמות ברשות הרבים שיכול לטלטל בהם**, וימודדים לו (ג) (א) **באמה שלו, ואם** (ד) **אמתו** (א) **קטנה**, נוהגים לו **ארבע אמות בינוניות של כל אדם**, שכל אחת מהן ששה טפחים (ועין לקמן (ה) סימן שצו): **ב** **ארבע אמות שאמרו**, (ו) **הן ואלכסונון**, שנמצא שהם חמש אמות ושלישה חמישים. (ז) **ויש מי שאומר**, (ח) **שמארבע אמות עד חמש ושלישה חמישים** (ט) **פטור אצל אסור**: (י) **המתר לו לאדם לעקר חפץ מרשות הרבים** * **ולתנו** (ז) **לחברו שאצלו בתוך ארבע אמותיו** * **וחברו לחברו שאצלו**, הפטור בשם הראב"ד ה משנה ש"ה י"ג וי"ב וי"ד, ורמב"ם בפניו י"ב הלכות שבת ו ה' ה' הפטור בשם הראב"ד וי"ד, וכן פסק הרא"ש בשמו

באר היטב

(ג) **באמה שלו**. הינו הירוצ: (א) **קטנה**. והוא גדול, נמצא שלא יספיקו לו ד' אמותיו: (ד) **לחברו**. והינו דוקא בתוך רשות הרבים או בתוך רה"י או בתוך פרמלית, אצל לחוצאי מפרמלית לה"י או מרה"י לפרמלית (ב) **ד"א**. מצמצמות, גופו ג' אמות, ואמה כדי לפשט בו נדיו ורגליו, עכ"ל:

באר הגולה

אף משחשקה, ראוי שנקלל מבעוד יום אף במזיד:

* **הן ואלכסונון**. עין במשנה ברורה מה שכתבנו דאפילו אם טלטל לרובע העולם נמי דינא הכי, כן הוא דעת רבנו תם, וסתם המחבר כותה, ואף דלדעת הרשב"ם יש נפקא מנה בנה, וכן משמע בתוספות ורא"ש ששפסקים על דברי רבנו תם, מכל מקום סתם המחבר כותה ולא חלק בזה, שכן הוא גם כן דעת הרמב"ם ורש"י ורשב"א: * **שמארבע אמות עד וכו'**. מה המענין בלשון הרמב"ם שפוטנו מקור דין זה, משמע דארבע אמות בשנה מטר לתפחלה; וצריך עיון בטעמו, אי נזר שלא באלכסון אשו אלכסונו, גם בארבע אמות היה לנו אסור: * **ולתנו לחברו שאצלו וכו'**. עין במשנה ברורה מה שכתבנו בשם הט"ז שדעתו שאסור להוציא ספרותה מרשות החידי לפרמלית אפלו על ידי עכו"ם, דהרי מצנה הפאה בעברה. וקשיא, דהא הוי שבות דשבות לצורך מצוה? ונראה דהט"ז אידל לשיטתו, דסבירא לה בסימן שו סוף סעיף קטן ד דלא התייר על ידי עכו"ם רק להביא דרך חצר שלא ערבו, אכל לא ידך פרמלית דאמי לאחלופי ברשות הרבים, עין שם, אכל לפי מה שכתב אליה רבה שם בשם כמה פוסקים דמתר אף בפרמלית (והשתקוהו שם בבאר הגולה, עין שם), ממילא מתר אף בנה: * **וחברו לחברו שאצלו**. מלשון זה משמע דדוקא על ידי הרבה בני אדם שכל אחד מליק פחות מארבע אמות, ובפריימגדים סימן רסו משמע דסבירא לה דאפילו על ידי שני בני אדם נמי שרי (דהינו שאחד מליק מתחלה פחות מארבע אמות ונתנו לחברו שיליק גם הוא פחות מארבע אמות, ואחר כך לוקחו ממנו ומליק עוד פחות מארבע אמות ונתנו לחברו וחזור עוד להלילה);

קצרה משאר בני אדם, ואם ימדדו ארבע אמותיו בירוצ שלו יהיו קצרות לפי צדו גופו, והתורה אמה"ה שבו איש תחתיו, על כן נותנים לו ארבע אמות בינוניות של כל אדם: (ה) **סימן שצו**. ורצה לומר, דשם בהג"ה מבאר לענין יוצא חוץ לתחום דהארבע אמות מודדין מרנחות, אכן בקאן לענין טלטול ארבע אמות ברשות הרבים (ה) יש להתמיר דוקא מצמצמות, וכנ"ל בסעיף קטן ב: **ב** **הן ואלכסונון**. כלומר, דשעור ארבע אמות הוא הם ואלכסונון, שאינו חוב אלא אם טלטל כשעור שעולה האלכסון של ארבע אמות, ולא מבטיא אם טלטל לאלכסון העולם דינינו חוב ארבע אמות, אלא אפלו אם טלטל ברובע העולם ממזרח למערב או מצפון לדרום, נמי אינו חוב בפחות מכשעור אלכסון: (ז) **ויש מי שאומר וכו'**. וכן (ו) הסכימו האחרונים: (ח) **שמארבע אמות וכו'**. ובפחות מארבע אמות גם לדעה זו מתר לכתחלה, וכנ"ל בסעיף א: (ט) **פטור אצל אסור**. זו היא דעת הרמב"ם. ועין בבאר הגולה"א שכתב דגם הרמב"ם מודה דהיקא שפרר לו"ה ארבע אמות לטלטל בהם ורוצה לטלטל באלכסונון של הארבע אמות, מתר לטלטל בהם אף שעולה עד חמש אמות ושלישה חמישים, ולא קפליג על דעה ראשונה רק ברוצה לטלטל במישור ולא באלכסון, או שלא יחד לו מתחלה הארבע אמות לטלטל בהם, לדלידה אין לו בכל זה המתר השלטול רק עד ארבע אמות בלא אלכסון, ודע, דמה דקמא לן דאם העביר חפץ מרשות הרבים ארבע אמות הן ואלכסונון חוב, דוקא קשהה שעור זה בין מקום עקירת החפץ להנחתו, דהינו שהניח החפץ מחוץ לשעור זה, אכל אם הניח מקום הנחת החפץ בתוך שעור זה ואפלו רק מקצתו של החפץ, פטור, דהרי לא העביר החפץ ארבע אמות הן ואלכסונון בשלמות, בן מוכח מרמב"ם פ"ק יב הלכה יט, עין שם: **ג** (י) **מתר וכו'**. דאף על גב דלקמן סעיף ה איתא דאדם אהד אסור להוליך חפץ פחות פחות מארבע אמות, דשם

שער הצינון

(יא) **אכל אסור מדרבנן**: (ב) **אמרא**: (ג) **זה השעם נאמר בגמרא אלקא דרבי מאיר**. ועין בבית יוסף דלפיכך פסק הרמב"ם בנות, משום מאי דפסקינו בערוכו ג' עמוד ב דצריך למדו עצבות לחמרא: (ד) **אמרא**. ועין בפריימגדים שכתב דזהו רק קשאינו מעביר בבת אחת, אכל כשפועביר בבת אחת נחשב תמיד השעור ארבע אמות של אדם בינוני אפלו לאדם שהוא ארך. ולעניינת דעתי צריך עיון בדברי דהרי ר"י זכר בדבריו השעם כדי שיקח חפץ מתחת מרגלותיו ומניח תחת מרגלותיו, ואם כן לפי מסקנת הגמרא דליש ארך ביותר, באמות שלו משערנון כדי שיתקם בכל אדם הקרא ד"שבו איש תחתיו", אם כן ממילא מוכח דמתר לו לטלטל בבת אחת אף שהוא הרבה יותר מארבע אמות בינוניות, וכן רבי מאיר לא פליג עלה בנה [אף דהוא אמר טעם אחר], ולית ביניהו אלא או נוחות או מצמצמות כדאיתא בגמרא, וצריך עיון: (ז) **כן פירש רש"י** וכן איתא בפרש"י רבנו חננאל וכן פסק רבנו ירמיה, ומשמע דאם היה נגס גם בגופו, כדירה משערנון: (ח) **אמותיו אף דפחותים משאר בני אדם**, וכן פסק הראב"ד, ועין בפריימגדים בזה: (ט) **אליה רבה**: (י) **בית תנש ונחלת צבי ואלה רבה**:

הַלְבוּת שֵׁפֶת סִימָן שִׁמְט

ביאורים ומוספים

סִימָן שִׁמְט

דִּין אֲרָבַע אַמּוֹת בְּרִשׁוֹת־הַרְבִּים

[משנ"ב ס"ק א'
קל אָדָם יֵשׁ 14].

1) בביאור דין ד' אמות אלו, כתב החזו"א (א"ח סי' קיב ס"ק יא) שהוא דין דרבנן שאסור להוציא חפץ מתוך הר' אמות שהוא עומד בהן אל מחוץ לד' אמות אלו, ואפילו אם אינו מעבירו ד' אמות ברשות הרבים. אבל לענין איסור הוצאה ברשות הרבים מדאורייתא, צריך שיעביר את החפץ ד' אמות ממקום עיקרת החפץ עד למקום הנחתו. וכן הביין בספר אור גדול (על המשניות, עירובין פ"ד מ"ה). אולם כתב, שברמב"ם משמע שהוא מדאורייתא. אמנם כתב החזו"א (שם בהמשך דבריו) שבאופן שמעביר ד' אמות שלמות יש בדין זה נפקא מינה בדאורייתא, שכאשר האדם מברר לעצמו ד' אמות לטלטול ברה"ר, אותן ד' אמות נמדדות לפי האמה שלו [בין לקולא ובין לחומרא], ואילו במעביר חפץ ברשות הרבים שלא במקומו של האדם, נמדדות הד' אמות באמה בינונית, וכתב שכן מוכח ברשב"א וברמב"ם.

והסתפק החזו"א (שם ד"ה ויש לעיין), אם כל עומד ברשות הרבים באקראי נותנים לו ד' אמות, או דוקא אם קבע שם את שבתתו. וכתב שאין בידינו גדרו של קבע בזה, ולא נראה שצריך שיקבע מקומו שם מערב שבת. ויתכן שכיון שקיימא לן שצריך לבחור לאיזה צד יהיו הד' אמות שלו, אין נותנים לו ד' אמות עד שיבחר אותן.

[משנ"ב שם]

ובשעור זה יכול אָדָם לְטַלְטֵל חֲפָצִים מִפָּאָן לְכָאָן.

2) ומצינו שני טעמים למה אין איסור לטלטל פחות מד' אמות מדין חצי שיעור שאסור מן התורה: א. בשו"ת חוות יאיר (סי' טו) כתב, שהתורה התירה לעשות כן בפירוש, ככתוב "שבו איש תחתיו", ומפסוק זה למדים דין איסור העברת ד' אמות ברשות הרבים, הרי שמוותר לטלטל עד שיעור תחתיו, שהוא ד' אמות. ב. הפמ"ג (בפתיחה להל' שבת) כתב, שבדין חצי שיעור שאסור מן התורה לא נאסרה אלא מלאכה גמורה שעשה חצי שיעור ממנה, אבל טלטול פחות מד' אמות אין עליו שם מלאכה כלל, וכעין זה כתב הבית מאיר (סי' שמו ס"א).

[משנ"ב ס"ק ב']

קִצְמָצְמוֹת [מ"א], וְהִנְנוּ שִׁימְדֵי אוֹתָן בְּצִמְצוֹם.

3) ושיעור ההבדל בין מצומצמות למרווחות, כתב לקמן (סי' שסג ס"ק פט) שהוא חצי אצבע לאמה.

[משנ"ב ס"ק ג']

וְנִמְצָא שְׂאֲרָבַע אַמּוֹת שְׁלוֹ יִהְיוּ גְדוּלִין מֵאֲרָבַע אַמּוֹת שֶׁל שְׂאָר קְנִי־אָדָם.

4) ואם גופו ארוך ביותר ואיבריו אינם לפי קומתו, הסתפק החזו"א (א"ח סי' לט ס"ק טו) אם נותנים לו ד' אמות באמה של קודש אפילו ששיעור זה אינו מספיק לו, או שנותנים לכל אדם ג' אמות במידת גופו, ועוד אמה רביעית במידת אמתו אם אינה פחותה משל קודש, ואם היא פחותה משל קודש נותנים לו את האמה הרביעית כשיעור אמה של קודש, ואם נאמר שלעולם משערים

באמה של קודש, אם כן גם באופן שהוא ננס ואמתו קטנה נותנים לו באמה של קודש. אמנם בשעה"צ (סי' ד) כתב, שאם הוא ננס ואמתו קטנה משערים לפי ד' אמותיו.

[שעה"צ ס"ק ג']

שְׁהוּא הֶרְבֵּה יוֹתֵר מֵאֲרָבַע אַמּוֹת בִּינוּנִית.

5) ודעת החזו"א (א"ח סי' קיב ס"ק יא) בתחילת דבריו כדעת הפמ"ג, שלענין העברת ד' אמות בבת אחת שיעורו ד' אמות של קודש. וכתב לישב את ראיית השעה"צ, ש'תחתיו' מתפרש לפי הנהגתו בחול, וגם בשבת אם הניח את החפץ באמצע הר' אמות הרי זה מותר מן התורה. אמנם למסקנא כתב, שגם לענין העברה בבת אחת משערים ד' אמות שלו, ומותר לגדול להעביר בבת אחת עד שיעור ד' אמות שלו. ומ"מ יש חילוק בין דעת השעה"צ לדעת החזו"א, שהשעה"צ סובר שגם לענין חיוב מעביר ד' אמות משערים כל אחד בשלו, ולכן מותר לענין להעביר עד ד' אמות שלו, אבל החזו"א סובר שמשערים ד' אמות שלו דוקא במקום שיש לו ד' אמות שלו, כגון שקבע שם את מקומו, ובאופן זה מותר לו גם להעביר בבת אחת עד שיעור זה, אבל במקום שאין לו ד' אמות, כגון שהוא נמצא ברשות היחיד ומעביר ברשות הרבים, משערים בשל קודש.

[שעה"צ ס"ק ד']

בְּדִידָה מְשַׁעְרִין.

6) ונפקא מינה בין אם משערים בשל קודש או בשלו, כתב הגר"י קופשיץ (מכתבים) לענין העברה בננס, שלדעת הפמ"ג (שהובאה בשעה"צ ס"ק ג') שמשערים בשל קודש, אם כן בננס תצא קולא שמוטר לו להעביר יותר מד' אמות שלו [באופן שאין בו משום מוציא מחוץ לתחום ד' אמות שלו, כגון שלא קבע לו מקום, או נפקא מינה לענין איסור תורה], ולדעת השעה"צ אסור לו [מן התורה] להעביר יותר מד' אמות שלו.

ולדעת החזו"א שהסכים עם השעה"צ שגם לענין העברה בבת אחת משערים בשלו [ראה הערה הקודמת], כתב הגרש"ב וולדנברג (שם) שמי"מ נראה שיש חילוק ביניהם בדין זה, משום שאין טעמיהם שווים, שלדעת השעה"צ שלעולם משערים בד' אמות שלו, טעם הדבר הוא משום שהפסוק "שבו איש תחתיו" נאמר גם על מעביר, ומפסוק זה נלמד שמשערים כל אחד בשלו, ואם כן אף ננס אסור מן התורה להעביר יותר מד' אמות שלו, אבל לדעת החזו"א שלענין העברה במקום שאין לו ד' אמות מוסיימות משערים בשל קודש, אם כן הפסוק לא נאמר על מעביר, אלא שכל שיש לו ד' אמות מותר לו גם להעביר בהן בבת אחת, ואם כן בננס אף שהמקום שנותנים לו הוא רק ד' אמות שלו, מ"מ כיון שלענין העברה דינו בשל קודש, אם כן גם במעביר במקום ד' אמות שלו שיעורו מן התורה בשל קודש, ורק מדרבנן יהיה אסור לו להוציא אל מחוץ לד' האמות שלו, משום שבכך מוציא מתחום ד' אמות שנתנו לו חכמים.

[משנ"ב ס"ק ט']

דָּגָם הֶרְבִּי"ם מוֹדֶה דְּהִיקָא שְׁבָרָ לִי.

7) ולענין אם צריך לברר דעתו על ידי הליכה או שמשפיק לברר במחשבה, כתב החזו"א (א"ח סי' פ' לוף מה ע"א) שמשמע שיכול לברר במחשבה.